אין בהן אלא מצות פרוש בלבד יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה אמר ליה ההוא מרבנן לא תציתו ליה הכי אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אכלו לזה אינו לוקה אמר ליה רב הונא אנן אמאן נסמוך אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר ליה מאי קושיא א כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כי אמר איהו בשחיטה דאינה עושה ניפול אמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן א) מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול דכתיב א) וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למעוטי מאי אילימא למעוטי בחייהם ב) מנבלתם נפקא אלא ש"מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא והא קרא בשרצים כתיב אמר ליה אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מבעי ליה ב) כעין מיתה לחין מטמאים יבשים אין מטמאים תרי במותם כתיבי אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול [א] ורבה אמר כמחלוקת בזה כך מחלוקת בזה: בן שמנה חי [וכו']: והתניא בן שמנה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אמר רב כהנא יש במינו שחיטה אגב אמו ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה נפקא ליה מדרב יהודה אמר רב ג) דאמר רב יהודה א"ר ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא ג) וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן תבעי לר"מ עד כאן לא קאמר רבי מאיר בן פקועה טעון שחיטה ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן ד) ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חנינא ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן ואי איתא משכחת לה דהיתה לה שעת הכושר דאי בעי עייל ידיה ושחטה אמר ליה רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשכחת לה בבעלת ה' רגלים:

מתני' ב השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו ° מצא בן תשעה חי ה) טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים ג שחיטת אמו מטהרתו

אין בהם. איסור לאו של אבר מן החי: **אלא מצות פרוש.** בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **אכלו לזה.** האבר המדולדל: **אינו לוקה.** דמצות פרוש בעלמא הוא: **אהדרינהו.** בכעס: **כי אמרי אנא.** דלוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמיעך רב ° דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: **וכל אשר.** בשרצים כתיב: **מנבלתם נפקא.** וכי יפול מנבלתם: **אלא.** הכי קאמר כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הויא נפילה מהם איברים המדולדלים בהם: **בשרצים כתיב.** דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: **אם אינו ענין כו'.** דעל כרחך במותם מיעוטא הוא דלגופיה לא איצטריך דהא במתים משתעי דנבלתם כתיב ונכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: **דלאו בני שחיטה נינהו.** ולא איצטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: **כעין מיתה.** כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיבש: **דעובר חי.** דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לטהרו: **והתניא.** בתורת כהנים גבי וכי ימות מן הבהמה כו': **בן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו.** אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו לדברי הכל אף טריפה אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו שחיטה: **אמר רב כהנא.** האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו: **מינא דאמיה לא פריך.** לא חשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קרינא ביה: **ולהאי תנא.** דברייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קרינא ביה: **טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה.** תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: **ושחט בה בן ט' חי.** ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת בן ח' לא קא מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל דף עב:) אין שחיטתו מטהרתו: **אבל במעי אמו לא שריא.** שחיטה דיליה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא ביצא לאויר בחיי אמו: **או דילמא אפי' לרבנן.** שריא ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא באיזה שני הסימנים שישחטנו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: **ת"ש.** דתנן במתני' הרי שנולדה טורפה מן הבטן מנין וקס"ד דאפילו בנטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לישחט ולא חל עליה תורת שחיטה: **ואם איתא.** דשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: **בבעלת ה' רגלים.** דהאי טרפות ודאי הוה בה משנוצרה וכגון שיתור זה ברגלים האחרונים דאמר בבכורות (דף מ.) דבעלת ה' רגלים הרי זה מום ואמרי' התם ו) לא שנו אלא שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי: **מתני'** קורעו. שאין צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו ז) דלאו חדשים איכא ח) ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה הוא: **ומוציא את דמו.** דחלבו הוא דמותר כדקתני לקמן (דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורין באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות (דף כא:) דם האברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה.** דחדשים [א] גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה ולא איתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו: **וחייב באותו ואת בנו.** שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו:

ר"ס

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דברייתא אינו אלא אסמכתא בעלמא וא"ת וכיון דמדאורייתא שרי באכילה אמאי נקט בברייתא דלעיל (דף עג.) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף באכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן איסור אכילה ולא גזרו שלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה:

תרי במותם כתיבי. וא"ת הא אכתי צריכי לכדדרשינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם והיא דרשה מחד במותם נפקא אי נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה:

מחלוקת באבר דעובר חי. ובבן ח' דאילו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה:

ולהאי תנא דקפריך טרפה דשחיטה מטהרתה מנא לן. קצת תימה דכולא חדא ברייתא היא בת"כ וידע רישא ולא ידע סיפא ט):

נפקא ליה מדרב יהודה כו'. וא"ת דתניא בס"פ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקמא כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאכלה ה"א דשחיטתו מטהרתו ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין במינו שחיטה ידעינן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטתו מטהרת' אבל כתנא דברייתא דהכא מיתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם לאכלה למימר דאין שחיטתו מטהרתו ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא ב] דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר ג] דסברי בטרפה דאע"ג דמתה היא שחיטתה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ושמא תנא דמתניתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדריש ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאביי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דחשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לעיל עג: לקמן קכט. קכט:], ב) [ע"ז סח: נדה נו.], ג) לקמן פה: קכח: זבחים פט:, ד) [לקמן עה.], ה) [ב"ק קו:], ו) [וכן לעיל נח:], ז) לעיל סט., ח) עי' לקמן עה., ט) [ועמ"ש על הגליון תוס' פסחים לז. בד"ה אלא לאו].

גליון הש"ס

מתני' מצא בן תשעה חי. עי' נדה דף מד ע"א תוס' ד"ה איהו: רש"י ד"ה כי אמרי אנא וכו' דלא משום נבלה מתרינן. תמוה לי אמאי ל"א כפשוטו דהאבר הוא כזית עם הגידים והעצמות דלגבי נבלה הוי חצי שיעור וכן נ"מ להוסיפו לבן נח:

תורה אור השלם

א) וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: [ויקרא יא, לב]

ב) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: [ויקרא יא, לז]

ג) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: [ויקרא יא, לט]

הגהות וציונים

א] נדצ"ל "דחדשים ואוירא גרמי" (רש"ש, עי"ש. בראשונים ובכת"י הוא כלפנינו): ב] בדפוסים מאוחרים נוסף בטעות "קמא": ג] כת"י "ורבי אלעזר דסברי בטרפה":

ליקוטי רש"י

מיתה עושה ניפול. אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי והפרש יש ביניהם דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן קכח:) אבר מן החי בשר הפורש ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם בשר גידים ועצמות אבל נבלה כזית ממנה טמא אב הטומאה [לעיל עג:]. כמו שנופל סמוך למיתה. ואינו כמתגלגל עמה במיתתה אלא כפרוש מחיים [לקמן קכז:]. **ניפול.** גמר נפילה [לעיל שם]. **ואכתי מבעי ליה.** כל אשר יפול עליו מהם במותם כעין מותם כשהן לחין [ע"ז סח:]. **שחיטה עושה ניפול.** בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה [לעיל שם]. **ומקצת בהמה אינה מטמאה.** ואף על פי שהיא כמתה כגון טרפה ששחטה [לקמן קכח:]. **ד' סימנין אכשר ביה רחמנא.** שהוא ניתר בב' מד' סימנין או בושט וקנה שלו או בושט וקנה של אמו [שם עה.]. **בעלת ה' רגלים.** יתר אחד כחסר אחד והויא כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה [לעיל נח:]. ובהמה [שניטלה] ירך שלה [טרפה דקי"ל (לקמן עו.) בהמה] שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה (לעיל נד.) [בכורות מ. ע"פ שמ"ק כת"י].

עין משפט
נר מצוה

נ א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' ו:

[א] מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יא וע"ש במ"מ (מהר"ב רנשבורג):

נא ב ג מיי' שם הל' יג יד סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

רבינו גרשום

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: **כי אמרי במיתה דעושה ניפול.** כלומר א) ולוקה משום אבר מן החי: **מנבלתם נפקא.** כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: **מיתה עושה ניפול.** כלומר דאבר המדולדל בבהמה ומתה אין כוללתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: **א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו.** דלא איצטריך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: **תניהו ענין לבהמה.** ודריש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: **אבל באבר דעובר מת [ד"ה] שחיטה עושה ניפול.** כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה: **יש במינו שחיטה אגב אמו.** כלומר ששוחטין אמו והוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: **ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך.** (ותנא דידן מינא דאימיה וכו') ב) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין במינו שחיטה: **ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ"ל].** כלומר ולהאי תנא דפריך אע"ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן כדאמרי' במתני' תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמנה אע"ג דיש במינה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: **או דלמא אפי' לרבנן ארבעה סימנין.** כלומר אפי' לרבנן דאמרי לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה ודאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דידיה] מותר בשחיטתו: **א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן.** כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי' שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שמשעה שנוצר היה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר כנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

לא

חשק שלמה
על רבינו גרשום

א) נראה דצ"ל דבמיתה שפיר לוקה וכו'. ב) אולי צ"ל דאף דבמינו דאמו יש שחיטה מ"מ בהוא עצמו וכו'.

[א] ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו [א]קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: **גמ'** א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי [ב]דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר [ב]אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא [ג]מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי [ג]דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש [ד]לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו [ה]אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת למאן קאמרינן לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית [ד]דתניא [ו]דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם [א]וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית [ה]איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר (א) טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בדיקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר [ז]פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת [ב]שה [ג]שה מפסחים [ו]אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה [ג]תפדה תפדה ריבה אי תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן שה שה מאי אהני ליה איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן [ז]הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה אלא לדידך במאי איתכשר [ח] א"ל בשחיטה [ט]וכר"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה

ר"ש שזורי. בגמרא פריך היינו תנא קמא: קרעה. לבהמה בלא שחיטה: גמ' לא הילכו בו. בשליל זה להקל: אלא על עסקי שחיטה בלבד.[א] אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא: למעוטי חלבו וגידו. דכיון דמלאוהו חדשים ואוירא גרמי לאסור חלבו וגידו: חלבו דמאי. אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש חכם אשר יושיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא ודאי ליכא לאוקומי מילתיה אלא אשליל דבן ט' חי דהא עליה קאי אלא בפרק גיד הנשה[י] גרסינן לה לכולה כי הא[ב] ואגב שיטפא דגירסא אישתבשו בה למיגרס' הכא. והכי גרסינן והא מיפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פירקא אלא חלבו דגיד אבל בפ' גיד הנשה גרסינן לה. והכי פירושו והא מיפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' חי דקסבר חדשים ואוירא גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוציאוהו: והלך ר"מ לשיטתו. דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה[ג]: [ד]מעיקרו. אפי' הנבלע ונשרש בבשרה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו בשוה לשופי ונוטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין: לא הילכו בו. חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי ליה בהמה: אלא על עסקי אכילה. לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו: למעוטי רובעו וחורש בו. בכלאים בשור וחמור דודאי לוקה: בחלבו. של שליל: קורעו ומוציא את דמו. אלמא אפילו בן ט' לכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו: לומר שאין ענוש כרת. האי מתיר בדמו דקאמר לאו היתר לכתחלה: למאן קאמרינן. מי הוא המתיר חלבו: לרבי יהודה. כדקתני לעיל[ה] וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין ענוש כרת על דמו דלא[ו] גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקמחייב עליה ר' יהודה כרת: באזהרה. בפ"ק דכריתות[כ] מפרש ה' לאוין כתיבי בדם: בהכרת. דנפקא ליה מריבויא דכל דם: אית ליה לר' יהודה דם וכל דם. כלומר כיון דר' יהודה לדם התמצית מריבוי' דכל דם יליף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו: כל היכא דמיחייב אדם. מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעיקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו: לפדות. פטר חמור: בבן פקועה. בשה בן ט'[ז] חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משוויו קמיבעיא ליה דאי בשוויו קיימא לן בבכורות (דף יא.) דאפילו בשלקי מפרקינן: כבשרא בדיקולא הוא. ותנן בבכורות (דף יב.) אין פודין בשחוטה: דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל דף לח:) בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן: כל מילי. כגון בן פקועה: מאי אהני ליה. ומסתברא דהאי ממעט דכבשרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: איבעיא להו. נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני: מונין. דתרי גופי נינהו: אין מונין. אלא איהו נמי הוי ראשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו: הבשר מגע נבלה. בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא: בדמא דאמיה. דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה (ב) וכו': במאי איתכשר. בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: בשחיטה. כיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): עבר בנהר. בן ט' חי שנמצא בשחוטה וגדל[ח]:

בשחיטה

חלבו דמאי. בקונטרס לא גריס ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש ליישב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגיד שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקנוקנות דשרי[ל][ט] הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקנות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני חותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון דפליג[י] נמי בחלב כליות וקרב ודגיד[כ] דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר והכי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכלל אכילה הוא: **למעוטי** רובעו. דה"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע[ל] כדאמרינן בפ' העור והרוטב (לקמן דף קכא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב: **דגמר** שה שה מפסח. פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דופן. ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר' לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה [מ] דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

מאי

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' טו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

נג ב ג מיי' פ"ז שם הל' ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב:

נד ד ה מיי' פ"ו שם הל' ד טוש"ע י"ד שם וסי' סו סעיף א:

נה ו מיי' שם הל' ד:

נו ז מיי' פ"ב מהלכות בכורים הל' ט ועיין בהשגות מ"מ טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ד וע"ש:

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: **נוהג בשליל.** כלומר גיד הנשה נוהג בשליל[מ]: **והלך ר"מ לשיטתו.** כלומר דר"מ חושבו כבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה: **גוממו עם השופי.** כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: **שופי.** טלפא: **רובעו וחורש בו.** כלומר דכתיב (ויקרא יט יט) בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים דחרישה [דכתיב] (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן פקועה אינו] חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא: **איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'.** והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: **אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת.** כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו כלומר שאין ענוש כרת: **למאן קאמרינן לר"י.** כלומר מי הוא דמתיר בחלבו ר' יהודה ולדבריו אמרת אין ענוש כרת: **לא יהא אלא דם התמצית.** דם התמצית זהו צללתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: **כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש.** כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: **מהו לפדות בבן פקועה.** אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך וגדל בעדר מהו לפדות בו פטר חמור: **אפי' כל מילי נמי.** כלומר אפי' בן פקועה: **מהו למנות בו ראשון ושני.** דאי אמו תחלה לטומאה מי אמרי' שליל שני אי לא דאמרי' עובר ירך אמו הוא: **היינו דאיתכשר בדמא דאימיה.** והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: **בשחיטה יבשתא וכר"ש.** כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם: **עבר בנהר.** כלומר בן פקועה:

בשחיטה

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [מנחות לו:], ב) לקמן לב: [תוספתא פ"ז ה"א לעיל סט.], ג) לקמן לב:, ד) כריתות ד: פסחים סה. [תוספתא כריתות פ"ב הל' יב זבחים לה.], ה) בכורות יב., ו) [יומא מט: ושם איתא אי מה להלן תמים זכר בן שנה (שמות יב)], ז) [לעיל עב.], ח) עי' בבעל המאור (מהר"ב רנשבורג), ט) [לעיל לג.], י) לקמן צב:, כ) ד סע"ב, ל) עי' לקמן צב:, מ) עיין רש"ל ורש"א ור"מ ועיין יומא דף מט ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בדמא וכו' הוכשרה כולה הס"ד:

תורה אור השלם

א) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ: [ויקרא יז, י]

ב) שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ: [שמות יב, ה]

ג) וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: [שמות יג, יג]

ליקוטי רש"י

דשליל. בן תשעה חי הנמצא בבהמה [לקמן פט:]. **נוהג בשליל.** וחלבו של שליל אסור. **בבן ט' חי.** שחי ועמד לפניו משנשחטה ונקרעה אמו. **לשיטתו.** דאמר בפרק בהמה המקשה טעון שחיטה וכיון דלא משתרי בשחיטת אמו לאו שליל הוא דליקרי ביה כל בבהמה תאכלו (ויקרא יא) ואפי' חלבו וגידו. **אלא חלבו דגיד.** של כל בהמה. **מעיקרו.** מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר. **גוממו עם השופי.** החלב הגבוה ונראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין. **עם השופי.** בשוה לשופי יחתכנו [שם צב:]. **שופי.** כף הירך הסובב עצם הקולית וקורין פולפ"א [ע"ז כה.]. **דם התמצית.** של חולין ושל קדשים. **באזהרה.** בלאו ולא כרת דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' עד כל אוכליו יכרת יצא דם התמצית שאינו דם הנפש ובמסכת כריתות מפרש טעמא חמשה לאוין כתיבי בדם ומייתר חד לדם התמצית [פסחים סה.]. **בבן פקועה.** שנמצא במעי אמו ופקעה לאחר שחיטה והוציאוהו [ב"ק קו:]. **בדיקולא.** קלתא כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה. **שה שה מפסחים.** בן פקועה פסול לפסח דאינו קרב למזבח דתניא בפ' שני דשחיטת חולין (לעיל לח:) כי יולד פרט ליוצא דופן. **שה מאי אהני לך.** ומסתברא למעוטי בן פקועה דכשחוט דמי ולא שה הוא ותפדה מרבי' בעל מום ונקבה ובן שתי שנים דשה ניהו [בכורות יב.]. **הבשר מגע נבלה.** כל העובר והבהמה נגעו באבר טמאין [לעיל סח:]. בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה בהעור והרוטב (לקמן קכט:) אי נמי אם (יצא) [מצא] עובר מת ונגע בבשר מאבר שלא טהרתו שחיטת אמו [שם עב. וע"ש בהגהות מהר"ב רנשבורג]. בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היוצא שהיה מחובר לו והוא מטמא כאבר מן החי [לקמן קכט.]. **מגע טרפה שחוטה.** שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה אע"פ שאין שחיטה מתירתו באכילה מטהרתה מידי נבילה כטרפה ששחיטתה מטהרתה וטעמייהו מפרש במתני' ולקמן (עג.) מפרש בפירקין בטרפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן [לעיל סח:]. שהשחיטה אע"פ שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה והויא כטרפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה כדמפרש ואזיל אלא מדרבנן במוקדשין [שם עב.]. **בשחיטה.** מגו דשריא שחיטה להן בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה [שם לג.].

הגהות וציונים א] בא"ז ובכת"י גורסים כאן כמו ברש"י במשנה דרבנן מרבו ליה להתירא מכל בבהמה תאכלו: ב] לכולה כי הכא ואגב שטפא (ש"מ): ג] בקצת כתבי יד נוסף ומשום הכי חלבו אסור: ור' יהודה לשיטתו. דמתירו בשחיטת אמו דחשיב ליה כחתיכת בשר בעלמא ומשום הכי חלבו שרי: ד] בכתבי יד הנ"ל נוסף עוד וללשון כתוב בספרים (דהתיבות "מעיקרו" ו"גוממו עם השופי" הם בכלל התיבות שרש"י מחק. וכעי"ז לעיל ד. "ולמאן דגריס ליה הכי מפרש"): ה] בקצת כתבי יד נוסף וחלבו אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר: ו] בקצת כת"י לא, וי"ג הא לא: ז] [צ"ל בן ה' ועי' בכורות ח.] (גליון). דבהמה דקה יולדת לה' חדשים כדאיתא בפ"ק דבכורות (מהר"ב רנשבורג): ח] בקצת כתבי יד נוסף הוכשר להכי שאם הלך שוב בבית הקברות נטמא משום דכבישרא בדיקולא דמי דמקבל טומאה ולא חשיב כמו חי דהכי קיימא לן דכל מידי דאיתכשר הדא זימנא אע"ג דשוב יבש הוכשר לקבל טומאה אפילו נגע בו טמא (וי"ג נגעה בו טומאה) כשהוא יבש: בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו. ולא מהניא ליה שחיטת אמו לגבי הכשר: משום הכי אי הוכשר שעבר בנהר אין ואי לא לא. הא איתכשר בדמא דאמיה כששחטה ולמה לי עבר בנהר: ומשני להכי מצריך הכשר דבשחיטת יבישתא עסקינן וכו': ט] דשרי ופריך והא (ש"מ): י] כיון דפליגי נמי (ש"מ, מגיה דפו"י הגורס "דמפליג"): כ] צ"ל וגיד (גליון): ל] רובעה (כת"י): מ] תיבות "גיד הנשה" ליתא בכת"י בגמ'.